
Милијана Петровић,
ОШ“Милан Илић Чича“
Аранђеловац

Стручни рад
Методичка теорија и пракса број 2/2019
УДК: 371.3::811.163.41]:373.32
37.016:808.1
стр. 355-364.

УСМЕНА АНАЛИЗА ПИСМЕНОГ ЗАДАТКА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЊЕН ЗНАЧАЈ

Резиме: Култура писменог изражавања у школској пракси, а нарочито у настави језика и књижевности веома је важно подручје рада јер се духовност сваког појединца као и духовност људског фактора уопште огледа у различитим моделима усменог и писменог изражавања. Култура изражавања има задатак да негује и развија културу усменог и писменог изражавања ученика. Ученике треба осбособити да се правилно и лепо усмено и писмено изражавају. Савладавањем писмености ученици се оспособљавају да језичко уобличе своја запажања, мисли и осећања. Човек је своје рашћење у природи утврђивао речима, које су настајале, гранале се, умножавале облике и значења, једнако бурно као што је и живот текао. И био је јак онолико колико су му моћне речи биле. Отуда задатак наставе Српског језика да скрене пажњу на значај способности писменог изражавања. Писмени задаци би требало да буду круна систематског рада на развијању писмене културе. Практика је показала да учитељи не посвећују довољно пажње планирању, припреми, изради а посебно вредновању писмених задатака што негативно утиче на развој ученичке писмености. Циљ овог рада је да укаже на значај анализе и вредновања писмених задатака у нижим разредима основне школе и на детаљније указивање добрих страна као и на могуће недостатке писменог задатка, да се истичу вредности а не прећуткују пропусти.

Кључне речи: вредновање, корекција, грешка, лепа реч, писмени задатак

УВОД

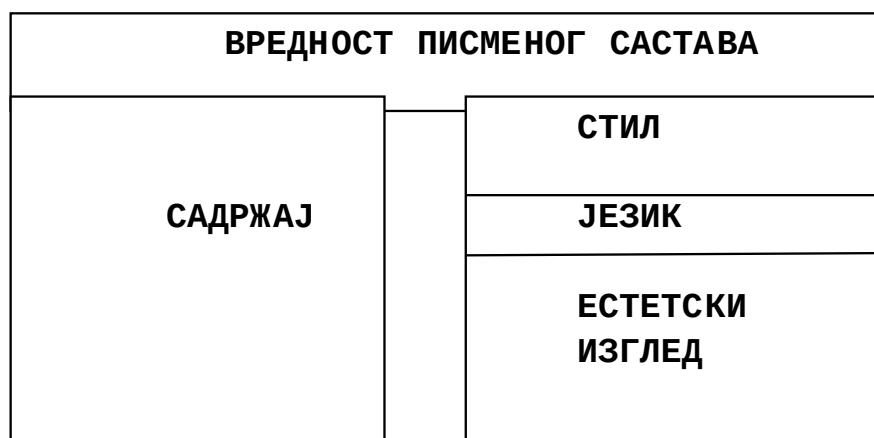
Језичка култура ученика најмлађег основношколског узраста може се стећи једино темељитим, свакодневним и систематским неговањем свих облика који се чине основом говорног комуницирања. Писмено изражавање је један од сложенијих захтева које се јавља у виду самосталних писмених састава, школских писмених задатака, дневник, литерарни радови и др. Један од значајних методичких задатака у развоју писменог ученичког комуницирања свакако је и вредновање писмених састава. Прегледање, исправљање и оцењивање ученичких писмених састава не могу без вредновања јер се оно садржи у сваком претходно наведеном приступу

Сем знања и опште културе, у учениковим писменим задацима виде се и његове литерарне способности: моћ запажања, размишљања, систематизовања и уопштавања; снага маште и емоција; вештина и спретност у организовању саопштавања својих мисли и осећања и њиховог јасног, уверљивог и прецизног језичког уобличавања. Због свега тога школски писмени задаци имају вредност и посебно значајног педагошког документа о ученику.

Неопходно је, дакле, да се о ученичким писменим саставима што чешће и што садржајније говори на часовима, да се анализирају њихове значајне компоненте, да се изналазе нове могућности и решења, да се истичу вредности и не прећуткују пропусти. Само тако ће ученици бити растрећени неизвесности и страха који се јављају у ишчекивању оцене, јер се усмено укључују у анализу писменог састава, развијају критичко мишљење и процењивање а учитељ постепено у њима стиче поузданог сарадника и чврст ослонац у оним случајевима када писмене саставе треба и бројчано оценити.

Једино се школски писмени задатак, по правилу, прегледа, исправља и оцењује без ученичког суделовања, али и ту се уобичајена пракса може променити. Управо када нам вредновање постане значајније од бројчане оцене, учитељ може неке задатке оставити неоцењене (посебно тамо где се колеба у оцени) па да то учини у разреду и уз помоћ свих ученика који ће бити непристрасни сарадници у одлучивању ако се систематски привикавају на то.

У свим анализама ученичких писмених састава, без обзира на то који је коначан циљ разматрања, треба посматрати и обухватити важније елементе писаног комуницирања.

Овакав комплексни и системски приступ писменом саставу олакшава његово прегледање, указивање на добре стране и недостатке па и оцењивање.

Прегледање писмених састава захтева, пре свега, много времена а затим и систематичност у раду и методичку оспособљеност учитеља. Јер, да би се пратило ученичко напредовање у стицању поуздане писмености, није довољно само прегледати његове писмене радове, већ се на сваком ваља задржати онолико дуго колико је потребно да се сагледају све његове компоненте, поготову ако их треба и оценити. Зато се с правом може поставити питање: да ли учитељ располаже толиким временом?

До одговора се можда може доћи посредним путем: ако се сва вежбања у усменом и писменом изражавању изводе плански, континуирано, у садејству са одговарајућим питањима из других наставних подручја овог предмета (нарочито језика) и ако се остаје на захтевима све дотле док их већина ученика не усвоји, онда ће и ученичко казивање имати све мање недостатака, а самим тим и прегледање писмених састава биће олакшано. Када се отпочне са систематским планирањем у изради писменог састава не треба одустајати од вежбања све дотле док се такав приступ не усвоји онолико колико је потребно, а то се односи, мање или више, и на све остале захтеве у писаном комуницирању.

Важно да се о предмету писаног изражавања, који ће се наћи у садржају учениковог писменог састава, претходно поразговара или да се ученик упути и мотивише да и сам запажа дату предметност, односно да о њој размишља. Као што је за препричавање потребно добро познавање садржаја који се препричава, за причање догађаја и доживљаја – лично учествовање у њима, за описивање – посматрање

предмета, бића или појава који се описују, итд. – за слободан избор теме о којој ће писати такође је потребно детаљније познавање њене предметности.

Сва вежбања из подручја културе језичког изражавања имају и један врло значајан заједнички задатак: оспособљавање ученика за самостално писмено изражавање које се другачије зове и слободно, пошто ученик има потпуну слободу у његовој реализацији (избор теме, време писања, намена, и сл.). Јер, ако у току препричавања, причања, описивања, извештавања и осталих важнијих вежбања схвати да су ти облици језичког комуницирања само школска обавеза а не и трајна навика и потреба, онда ће његова култура говорног и писменог изражавања бити вештачка творевина од које неке бити велике практичне користи. Али, ако се он повремено и постепено и сам одлучује да нешто напише, то је поуздан знак да је сигуран у своју језичку моћ да се ваљано изрази кад год се за то укаже потреба.

Исправљање и вредновање ученичких школских писмених задатака не сме се свести само на тражење грешака и указивање на њих. Исправљање је део процеса учења као припреме за ново писање. Треба одвојити процес исправљања од процеса писања. Током исправљања ученицима треба понудити функционалне практичне коментаре и сваку оцену образложити такође корисним и ефектним коментаром. То је прави пут да ученик одстрани грешке, али и да побољша верзију свог рада, па и то треба прегледати, оценити, посебно похвалити ако има напретка и бољег рада. За ученика такве похвале значе више од саме оцене. Таква оцена је стимулативна и оправдава своје постојање као мерни инструмент, који не мора увек бити савршен, праведан, а поготово не, средство застрашивања и кажњавања ученика.

ПРИПРЕМА за ЧАС СРПСКОГ ЈЕЗИКА реализован

Наставни предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: IV одељење: 3

Област: Језичка култура (писано изражавање)

Наставна јединица: УСМЕНА АНАЛИЗА ПИСМЕНОГ ЗАДАТКА

Тиуп часа: утврђивање

Циљ часа: кориговати грешке у писању састава

Исходи часа:

- и корекција грешака.
- чита изражајно и разуме прочитано
- усавршавање писмености и сопственог израза.
- износи ставове о радовима

Начин провере остварености исхода: ученички радови, оцењивање ученика, самооцењивање, дискусија, усмено објашњавање појмова, јавно презентовање.

Планиране активности ученика и наставника:

Ученици: посматрају, анализирају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, критички размишљају, исправљају грешке, образлажу своје идеје, закључују, самостално се писмено изражавају;

Учитељ: прегледа и исправља радове , вреднује, припрема материјал, упоређује , издваја карактеристичне грешке , усмерава ученике

Облици рада: фронтални, индивидуални, у пару

Наставне методе: дијалогска, монолошка, метода писаних радова, кооперативна, демонстративна, аналитичко-синтетичка метода, проблемска;

Наставна средства: вежбанке, свеске, припремљени материјали, фотографије састава

Међупредметна повезаност: српски језик-садржаји из књижевности и језика

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (10 минута)

Поновити сврху исправке писменог задатка кроз игру. Једном од ученика обућићу наопако јакну. Ако је нешто наопако, неусклађено и погрешно треба исправити. Чему онда служи исправак писменог задатка? Проверавам у којој мери су ученици савладали елементе писмености и колико познају граматичка, правописна и стилска правила. Колико су оспособљени да самостално и у формалним и естетским захтевима обраде задату тему. Час исправке писменог задатка служи за корекцију грешака и покушај проналажења бољег решења. Записивање наслова на табли и истицање циља часа.

*Коментаришем успешност целог одељења. Колико којих оцена има, шта је било добро, а где се највише грешило.

Наводим типичне грешке које су ученици правили. Разред у целини упућујем на усавршавање писмености.

Пре поделе вежбанки визуелно (пројектујем фотографисане саставе) показујем неколико уредних и неколико неуредних, али без именовања деце. Истичем проблем, не као најбитнији, али као важан елемент оцењивања. Набрајам квалитете добрих радова (*занимљив садржај, хронолошки редослед догађаја , правилно и лепо написано , леп речник...*)

Главни део часа (25 минута)

Издајам карактеристичне грешке које су правили. Груписане грешке:

- грешке у интерпункцији,
- граматичке грешке,
- неправилно написане речи (неписање слова Ј између О и И, писање Ј између И и О, речце ЛИ и НЕ...),
- указивање на потребу уклањања дијалекатских и некњижевних израза, инсистирање на употреби књижевног језика,

- издвајање пасуса (увод, главни део, закључак).
Указујем на знакове које сам користила приликом исправљања задатака.

	- napiši sastavljeno
	- napiši rastavljeno
	- prebaci u novi red
	- nešto ubaci
	- nepotreban znak
	- suvišno

	- pogrešan red reči
	- pogrešno rastavljeno
	- pravopisna greška
	- gramatička greška
	- stilska greška
	- nerazumljivo, logička greška

Поједине карактеристичне грешке ученика су исписане на папирићима. Свака клупа (пар ученика) извлачи по један папир са погрешно написаном речју, скупом речи или реченицом и добија један празан на који ће исправити погрешно. Заједно сврставамо грешке у колоне

НИЈЕ – НЕГО (погрешно-исправно);

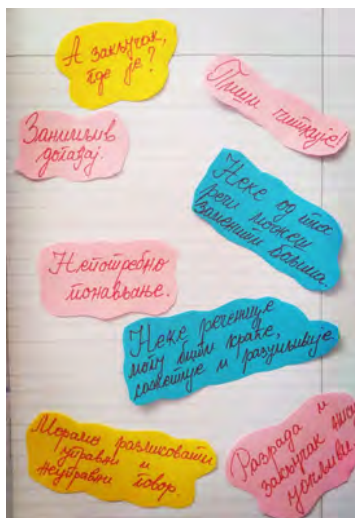
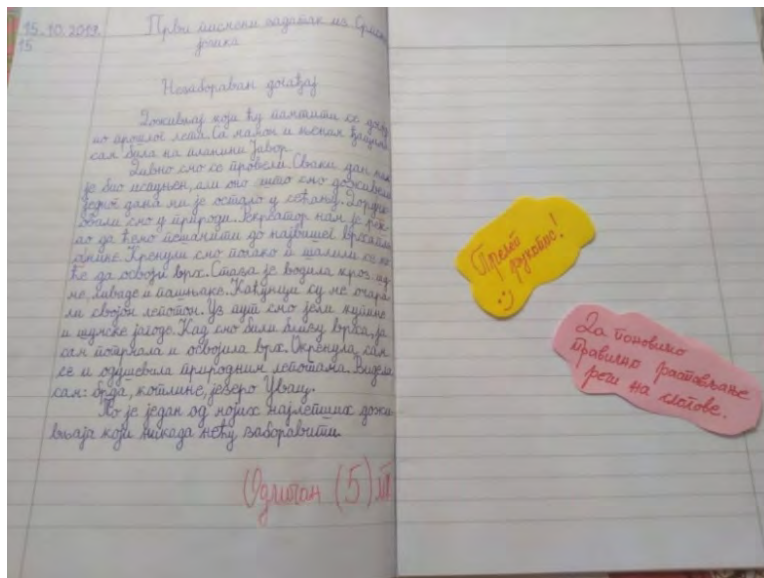
Изводим три ученика са три различите оцене. Читају своје радове а остали ученици пажљиво слушају и покушавају да погоде, на основу претходних анализа грешака и истицања квалитета које један састав треба да има, како су оцењени.

(Можемо поћи од најбољих или од најлошијих задатака према бољим по слободном избору.)

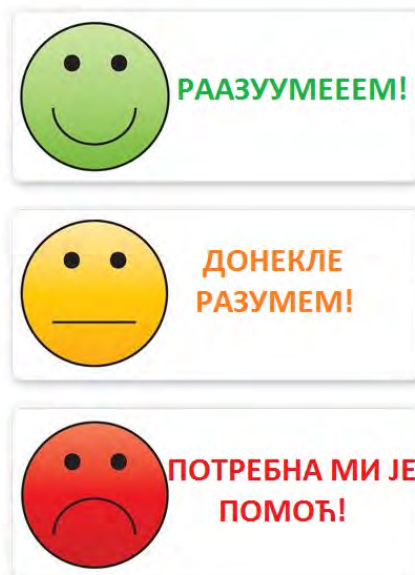
Још једном истичем који су квалитети најбољих радова.

Завршни део часа (10 минута)

Делим ученицима вежбанке. Сада сазнају коју су оцену добили . У свакој од вежбанки налазе се **коментари** карактеристични за њихов састав. На основу датих коментара проналазе направљене грешке и покушавају да их исправе у својој свесци за школски рад.

Пред крај часа ученици поново у себи читају своје радове, анализирајуће грешке. Записују шта треба да исправе, а ако неком није јасно шта треба да уради, питају(фронтално),а увек им је доступан и постер СЕМАФОР преко ког могу да искажу своје осећање лепљењем свог имена на одговарајућу боју тако да увек имам у виду ком ученику треба помоћ.

Вежбанке са коментарима остављају у свој ПОРТФОЛИО како би на следећем часу урадили писмену исправку Првог школског писменог задатка.

ЗАКЉУЧАК

Сваки учитељ би требало да настоји да у свакодневной наставној пракси ученичку писану реч што чешће узима као предмет аналитичког и критичког вредновања и процењивања на часу, да у тим разматрањима да што већу слободу мишљења својим ученицима, али да од њих тражи и одговорност за оно шта кажу и за шта се залажу. Тако се функционално усваја и проверава усвојена вештина доброг писања, а учитељ, коначно, таквим методичким опредељењем и себи олакшава решење овог значајног и сложеног наставног задатка.

Култура језичког изражавања, односно општа писменост образованог појединца умногоме зависи од тога какве ће основе стећи још на самом почетку свог школовања. Зато позната мисао да се темељ те изражајне човекове моћи и изграђује у

најмлађим разредима основне школе није никаква фраза, већ представља проверену истину која се лако доказује и теоријски и практично. Истина је и то да школовани људи настоје да целог живота освежавају свој стил у међусобном језичком комуницирању, дакле да непрекидно уче како се добро говори и пише, као што се и стручно усавршавају и уздижу ниво своје опште културе, али је све то много лакше и боље постићи ако је њихова основна писменост стицана систематски, осмишљено и функционално. То се може остварити само ако учитељ стално одржава своју методичку будност: од планирања програмских садржаја преко организације и извођења најразличитијих облика ученичке језичке активности, до вредновања постигнутих резултата и усмеравања ка све самосталнијем говорном и писаном комуницирању.

Литература:

1. Вучковић, М. (1993). *Методика наставе српског језика и књижевности за III и IV годину педагошке академије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
2. Илић, П. (1998). *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*. Нови Сад: Змај.
3. Мамузић, И. (1967). *Настава усменог и писменог изражавања у основној школи*. Београд: Младо поколење.
4. Миларић, В. (1969). *Дечје језичко стваралаштво*. Нови Сад: Културни центар.
5. Маринковић, С. (1995). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.
6. Видовић, И. (2010). „Бања Лука „Школски писмени задаци и њихово место и васпитно-образовном процесу“
7. Наташа Станковић Шошо, Зорана Петковић-Живановић, Каролина Војчић-Белошевац, Соња Чабрић, Нина Радић, Јелена Срдић, Слађана Милијановић (2016). *Српски језик 4, приручник за четврти разред основне школе за српски језик*, Београд: Логос.

Milijana Petrović,
classroom teacher
Elementary school "Milan Ilic Cica"

ORAL ANALYSIS OF A WRITTEN TASK FROM SERBIAN LANGUAGE AND ITS IMPORTANCE

Abstract: Culture of writing expression in school practice, especially in teaching language and literature, is a very important field of work because the spirituality of each individual as well as the spirituality of the human factor is reflected in different models of oral and written expression. The culture of expression has the task of fostering and developing a culture of students' oral and written expression. Students should be empowered to express themselves properly verbally and in writing.

By mastering the literacy, students are able to linguistically shape their observations, thoughts and feelings. Man determined his growth in nature by words that emerged, branched, multiplied in form and meaning, as tumultuously as life flowed. And he was as strong as his powerful words.

Hence the task of teaching the Serbian language is to draw attention to the importance of the ability of written expression. Writing assignments should be the crown of the systematic work on developing a written culture. Practice has shown that teachers do not pay enough attention to the planning, preparation, and especially to evaluation of written assignments, which negatively affects the development of student literacy. The aim of this work is to point out the importance of analyzing and evaluating written assignments in lower grades of primary school and pointing out more good points as well as possible shortcomings of the written assignment, to emphasize values and not overlook the omissions.

Keywords: evaluation, correction, error, kind word, written assignment.

Рад је примљен 16. 07. 2019. године, а рецензиран 02. 09. 2019. године.

*„Вредније је да ученик самостално и слободно мисли,
па макар и не мислио правилно,
него да пасивно усваја туђе мишљење,
па макар оно било правилно.“*

М. Горки